

REAKCIE NA NENÁVISTNÉ PREJAVY V ŠKOLE

V školskom prostredí sa môžu objavovať výroky, ktoré ponižujú jednotlivcov alebo skupiny ľudí na základe ich identity – napríklad podľa etnicity, vzhľadu, sexuálnej orientácie či zdravotného stavu. Tieto komentáre môžu pôsobiť ako „vtip“ alebo snaha provokovať, ale vždy môžu niekomu ublížiť a narušiť pocit bezpečia v triede. Úlohou školy je preto nastavovať jasné hranice a viesť žiakov a žiačky k rešpektu a zodpovednosti za vlastné slová.

Tento dokument zhrňa rôznorodé stratégie, ako je možné v takýchto situáciách reagovať. Vhodnosť reakcií závisí od kontextu a situácie. Jedna a tá istá reakcia môže byť v jednej situácii adekvátne, no v inej veľmi nevhodná. Rovnako dôležité je zohľadňovať individuálne vlastnosti ako učiteľky/učiteľa, tak aj danej žiačky/žiaka, alebo celej skupiny. Každému môže vyhovovať iný spôsob riešenia a jednotný návod neexistuje. Snažíme sa tu preto ukázať výhody a nevýhody jednotlivých prístupov a príklady použitia v praxi, ktoré vychádzajú z reálnych situácií, ktoré s nami zdieľali učiteľky a učitelia z rôznych typov škôl.

1. ČO SÚ NENÁVISTNÉ KOMENTÁRE

Nenávistné komentáre v slovnej (hovorenej) forme sú rečové prejavy, ktoré útočia na človeka alebo skupinu ľudí kvôli ich identite alebo osobným vlastnostiam.

Môžu mať podobu:

- Urážky (napr. nadávky mierené na pôvod, vzhľad, orientáciu...)
- Znevažovania, ponižovania určitej skupiny ľudí
- Vyhrážok násilím voči niekomu
- Šírenia stereotypov s cieľom poškodiť
- Vyzývania k nenávisti („títo ľudia by tu nemali byť...“)

Typicky sú zamerané na:

rasu / etnický pôvod; národnosť; náboženstvo; sexuálnu orientáciu / identitu; zdravotný stav / postihnutie; pohlavie / rod; vek; vzhľad

Príklady nenávistných komentárov. Čo nie je v poriadku:

Rasa / etnický pôvod

Niekoľko ľudí určitej farby pleti sú „menej hodnotní“.
Posmievanie sa vzhľadu, napr. rysom typickým pre určitú etnickú skupinu.
Reči, že by ľudia určitého pôvodu „nemali chodiť do tejto školy“.

Národnosť

O niekom sa hovorí, že „kvôli tomu, odkiaľ je, nemá rovnaké práva“.
Obviňovanie celého národa za chyby jednotlivcov.
Posmievanie sa prízvuku alebo jazyku a tvrdenie, že je „menejcenný“.

Náboženstvo

Zhadzovanie alebo urážanie niekoho kvôli jeho viere či rituálom.
Tvrdenie, že určité náboženstvo „má byť zakázané“.
Posmievanie sa symbolom viery (napr. oblečeniu, predmetom).

Sexuálna orientácia / rodová identita

Odsudzovanie niekoho za to, koho má rád.
Spochybňovanie alebo zosmiešňovanie niečí identity („nemáš právo byť, kým si“).
Reči o tom, že určitá skupina „nie je normálna“.

Zdravotný stav alebo postihnutie

Zhadzovanie niekoho, kto má poruchu učenia alebo fyzické obmedzenia.
Vylučovanie z aktivít s tým, že „nedá sa s ním normálne pracovať“.

Pohlavie / rod

Tvrdenie, že jedno pohlavie „je lepšie“ a druhé „k ničomu“.
Hovoriť, že určitý odbor alebo činnosť „nie je pre dievčatá/chlapcov“.

2. PRINCÍPY A ZÁSADY KOMUNIKÁCIE

1 Vzájomný rešpekt, slušnosť, dôstojnosť

- Aj keď s druhým nesúhlasím, neponižujem ho.
- Neútočím na človeka, ale reagujem na jeho slová.
- Uznávam, že ľudia majú rôzne skúsenosti a tým aj rôzne názory.
- Cieľom nie je niekoho „prevalcovať“, ale zachovať úctu ku všetkým.

„Rozumiem, že to vidíš inak. Ja to vnímam takto...“

2 Pokojný a pozitívny tón

- Tón hlasu je rovnako dôležitý ako obsah.
- Keď zachovám pokoj, upokojí to aj situáciu.
- Vyvarovať sa kriku, posmechu, irónii.

3 Stanovenie hraníc

- Je v poriadku zastaviť nevhodný výrok a vysvetliť prečo.
- Nastavujem hranice pre seba aj pre bezpečný priestor v celom kolektíve.

„Takéto komentáre môžu byť zraňujúce. Poprosím ťa, aby si to už nehovoril/a.“

4 Zvedavosť a priestor na vyjadrenie

- Dopytovanie pomáha porozumieť motívom druhých
- Otvára cestu k diskusiám, nie hádkam.

„Ako si k tomu názoru došiel?“ „Čo presne tým myslíš?“

5 Myslieť na seba a svoju psychickú pohodu

- Nemusím byť „hrdin/k/a“ za každú cenu.
- Keď je konverzácia príliš emotívna, je v poriadku ju ukončiť alebo požiadať o pomoc.

„Potrebujem teraz debatu ukončiť.“

6 Mať realistické ciele

- Nesnažím sa zmeniť hlboko internalizované postoje osôb prostredníctvom jednej intervencie.
- Úspech môže byť už to, že druhá osoba sa zamyslí alebo že sa vymedzí okolie.
- Cieľom je posunúť sa o kúsok, nie vyhrať spor.

7 Nezabúdať na prítomnú „mlčiacu väčšinu“

- Situáciu často pozorujú ľudia, ktorí nevedia, čo si myslieť, alebo sa ich môže téma osobne dotýkať.
- Keď sa ozvem slušne a vecne, môže to podporiť ostatných, aby sa pridali k rešpektu.
- Tvoríme tak bezpečné prostredie pre všetkých, nielen pre jedného človeka.

8 Dlhodobá (spolu)práca – kultúra školy

- **Reagovať na predsudky nie je jednorazová akcia.**
- Pomáhať môžu preventívne programy, výučba o mediálnej gramotnosti, spoločné projekty.
- Škola má vytvárať prostredie spolupráce a otvorenosti.

3. MOŽNÉ STRATÉGIE, AKO REAGOVAŤ

- Ignorovanie komentára
- Rázny zásah
- Diskusia
- Odloženie diskuse
- Zdieľanie skúseností / príbehov
- Pomenovanie emócií a pocitov
- Prerámčovanie komentára
- Individuálny rozhovor
- Zapojenie tretej strany

1. IGNOROVANIE KOMENTÁRA

Popis:

Učiteľ/ka nereaguje na komentár s predsudkom a pokračuje v téme alebo činnosti, ako by nič žiadna poznámka tohto typu neodznala.

✓ Výhody

- Zachovanie kontroly nad výučbou.
- Neumožníme, aby komentár vykoľajil hodinu alebo zaujal pozornosť celej triedy.
- Zabráňte eskalácii
- Konfrontácia v emóciách môže situáciu len zhoršiť
- Môže fungovať u žiačok/žiakov, ktorí hľadajú len pozornosť

✗ Nevýhody

- Môže to vyzerať ako tichý súhlas. Ostatní môžu mať pocit, že takýto komentár je „normálny“ a tolerovaný
- Zníženie dôvery a bezpečia v triede
- Ublížená žiačka/žiak sa môže cítiť nevidený
- Oslabuje pozíciu autority
- Žiačky/žiaci vidia, že niekto prekračuje pravidlá a je bez následkov → hranice sa posúvajú.
- Zvyšuje sa riziko opakovania podobných výrokov

Kedy je stratégia vhodná?

Používa sa hlavne pri:

- pokusoch o provokáciu (žiačka/žiak chce vyvolať reakciu)
- jednorazových nevedomých prerieknutiach
- keď je výučba ohrozená a je nutné ísť ďalej

Kedy nie je vhodná?

- Keď je daný výrok zraňujúci pre niektorú zo žiačok/žiakov
- Pri opakovanom alebo cielenom útoku
- Pri výroku, ktorý spochybňuje dôstojnosť alebo bezpečie niekoho v triede

Ako stratégiu vylepšiť

Namiesto úplného ignorovania je možné:

- vrátiť sa k tomu po hodine so zapojenými osobami
- použiť nepriame posolstvo typu:

„Pripomínam, že v triede hovoríme s rešpektom.“

- sledovať situáciu a zasiahnuť pri opakovaní

Ignorovanie nemusí byť nutne pasívne, môže byť súčasťou širšej stratégie. Vo väčšine prípadov však odporúčame skôr iné stratégie.

2. RÁZNY A OKAMŽITÝ ZÁSAH

Popis:

Učiteľ/ka rázne preruší nevhodný výrok, jasne vymedzí hranice a oznámi, čo je neprijateľné. Napríklad: „Takéto výroky nebudem tolerovať. V triede sa k sebe správame s úctou.“

✓ Výhody

Jasne nastavuje normy správania

- Chráni ohrozené skupiny
- Rýchle zastavenie šírenia nevhodného správania
- Výrok sa neuchyť ako „normálny humor“
- Posilňuje autoritu učiteľa
- Zabráňuje eskalácii a šikanovaniu

✗ Nevýhody

- Žiacka/žiak sa môže cítiť ponížený pred triedou, čo môže viesť k ešte nevhodnejšej reakcii
- Žiactvo pochopí zákaz, ale nie čo bolo na danom výroku nevhodné → krátkodobý efekt
- Môže zabrániť ďalšej diskusii o téme

Kedy je stratégia vhodná?

- Pri zraňujúcich alebo diskriminačných výrokoch na konkrétnu osobu
- Keď je ohrozené bezpečie a dôstojnosť v triede
- Pri opakovaných a vedomých, čo nevedomých predsudkoch
- Keď je nutné okamžite zastaviť nevhodné správanie

Kedy nie je vhodná?

- Pri nevedomých prerieknutiach/omyloch
- Keď už je žiacka/žiak v silnom emočnom rozporení

Ako stratégiu vylepšiť

Aby nešlo iba o „stopku“, je vhodné pridať:

- Vysvetlenie prečo dané správanie/výroky zastavujeme:

„Týmto môžeš niekoho zraňovať, a to je proti pravidlám našej triedy.“

- Nadviazanie diskusie neskôr (až sa situácia upokojí):

„Poďme sa o tom po hodine porozprávať, aby sme tomu lepšie porozumeli.“

- Brániť osobu, nie útočiť na páchatela:

„Takéto komentáre nie sú v našej triede prijateľné.“

POZOR! Vyvarujte sa nálepkovaniu typu: „Ty si rasista“. Nálepky sú zraňujúce a veľmi pravdepodobne budú situáciu zbytočne eskalovať.

Môžu nastať situácie, kedy je striktný zásah na mieste, vždy by ale malo nasledovať vysvetlenie a diskusia (či už okamžitá, alebo odložená).

3. DISKUSIA A OTÁZKY PODPORUJÚCE ZAMYSLENIE

Popis:

Učiteľ/ka otvorí bezpečnú diskusiu o danom výroku: pýta sa na motiváciu, kontext a zdroje informácií, podporuje kritické myslenie. Zapája celú skupinu, nie len autora výroku.

✓ Výhody

- Podporuje kritické myslenie
- Žiactvo sa učí rozpoznávať predsudky, stereotypy a nepravdy
- Môže viesť k zmene postoja
- Žiactvo počuje skúsenosť, názory a prežívanie druhých, čo buduje empatiu
- Posilňuje atmosféru dôvery, trieda sa učí hovoriť o citlivých témach otvorene, ale s rešpektom.
- Prepája výučbu s reálnym životom a spoločenskými témami.

✗ Nevýhody

- Časovo náročné
- Môže narušiť plán hodiny
- Riziko nevyjasnenia postoja
- Vyžaduje skúsenú facilitáciu
- Situácia môže skĺznuť k útoku
- Citlivé témy môžu byť bolestivé. Najmä pre tie a tých, ktorých sa výrok týkal.

Kedy je stratégia vhodná?

- Keď žiacka/žiak nepovedal/a výrok z nenávisti, ale z neznalosti alebo ho prebral/a odinakiaľ
- Pri témach, ktoré sa vo výučbe prirodzene riešia (napr. občianska výchova)

Kedy byť opatrný/á?

- Keď je obeť výroku vo veľkej úzkosti → najskôr ju treba podporiť
- Ak by diskusia iba zväčšila priestor pre škodlivé názory
- Keď je časový tlak a diskusia by zostala neuzatvorená → nutné tému presunúť

Tipy, ako stratégiu používať

Dôležité je žiactvo nasmerovať žiačky a žiakov k porozumeniu a overovaniu informácii. Odporúčané otázky?

- „Ako si na to prišiel/prišla?“
- „Kde si túto informáciu počul/a?“
- „Čo si myslia ostatní?“
- „Komu to môže ublížiť?“

Doplniť:

- Zhrnúť kľúčové body/ rámcovanie na záver diskusie → jasne pomenovať očakávané správanie → Podporiť hlas „mlčiacej väčšiny“ → môžu sa pridať

Diskusie pomáhajú žiačkam a žiakom lepšie porozumieť svetu a nie len slepo prijímať názory iných. Vyžaduje facilitáčnu zručnosť, čas a bezpečné prostredie.

4. ODLOŽENÁ DISKUSIA

Popis:

Učiteľ/ka nezačne hlbšiu diskusiu akonáhle odnie výrok s predsudkom, ale naplánuje ju na vhodnejší čas, napr. na triednickú hodinu, tematický workshop, besedu s odborníctvom (podporný tím, organizácie zaoberajúce sa prevenciou apod.). Cieľom je bezpečnejšie a kvalitnejšie spracovanie témy.

✓ Výhody

- Lepšia príprava
- Bezpečnejšia atmosféra
- Všetci majú teoreticky čas spracovať emócie a utriediť si myšlienky
- Možnosť prizvať odborníčky a odborníkov, školský odborný tím
- Téma sa rieši, až keď sa na ňu trieda môže plne sústrediť.
- Podpora ohrozených žiakov/kýň

✗ Nevýhody

- Môže pôdobiť ako útek od tém
- Žiaci/žiaci môžu cítiť sklamanie
- Nutné tému naozaj otvoriť, ak sa to nestane → strata dôvery vo vzťahu učiteľ/ka – trieda
- Časové nároky, plánovanie môže byť zložité.
- Téma nemusí byť rovnako „živá“ neskôr
- Odložená intervencia môže byť v niektorých situáciách menej efektívna

Kedy je stratégia vhodná?

- Keď je trieda emocionálne preťažená
- Keď téma vyžaduje odborný prístup alebo viac času
- Keď došlo k silne zraňujúcemu výroku
- Keď je potrebné premyslieť podporu obeť
- Diskusia by v danej chvíli bola kontraproduktívna a znemožnila by ďalšiu výučbu
- Keď sa vyučujúca/i v danom momente necíti pripravená viesť danú diskusiu, čo by mohlo ešte viac ublížiť obeť a/alebo celému kolektívu

Kedy nie je vhodná?

- Ak výrok v danom momente ohrozuje zúčastnených
- Pri výrokoch, ktoré nie sú v žiadnom prípade akceptovateľné → najskôr striktný zásah a ochrana obeť

Ako stratégiu vylepšiť

Dôležité kroky

1. Zastaviť výrok už teraz: „Toto je neprijateľné, preberieme to spoločne neskôr.“
2. Označiť konkrétny čas návratu k téme: „Vrátime sa k tomu v piatok na triednickej.“
3. Pripraviť štruktúru a podporu:
 - materiály, aktivity, externý hosť
 - kontakt so žiačkou/kom, ktorého sa výrok týkal
4. Dôsledne facilitovať diskusiu a na konci zhrnúť jasné závery.

Odložená diskusia chráni bezpečie a zároveň umožňuje hlbšie pochopenie témy, ale musí byť dobre pripravená a facilitovaná.

5. ZDIEĽANIE SKÚSENOSTÍ A PRÍBEHOV

Popis:

Učiteľ/ka použije konkrétny reálny príbeh - svoj*, niekoho známeho, overený príklad z organizácií či médií - na vysvetlenie, prečo je predsudok nebezpečný. Môže ísť o krátky príbeh, video, článok, skutočné svedectvo. Cieľom je vzbudzovať empatiu a prepojiť tému so skutočnými ľuďmi, nie teóriou.

✓ Výhody

- Podpora empatie
- Žiaci/žiačky si uvedomujú, že za „skupinou“ sú skutoční ľudia so svojimi príbehmi
- Príbehy sú zrozumiteľnejšie ako suché fakty
- Príbehy sa lepšie pamätajú
- Vzbudzujú záujem a otvárajú priestor pre dialóg, žiactvo sa často začne pýtať a zaujímať sa o ďalšie skúsenosti
- Humanizácia stigmatizovanej skupiny
- Motivácia k zmene správania
- Dávanie hlasu menšinám

✗ Nevýhody

- Nutnosť autenticity
- Riziko citlivých zdieľaní = zraniteľnosť. Nieкто sa môže zveriť s osobnou skúsenosťou a stretnúť sa s nevhodnou/ubližujúcou reakciou
- Riziko opätovnej viktimizácie
- Nevhodne zvolený príbeh môže posilňovať stereotypy, pokiaľ nie sú dobre vysvetlené
- Potreba prípravy

Kedy je stratégia vhodná?

- Keď je trieda odpojená od témy a nevie mať empatiu
- Keď v triede chýba pochopenie, aký veľký vplyv môžu mať slová na druhých
- Pri témach, kde prevládajú silné stereotypy
- V rámci dlhodobej prevencie nenávisti

Kedy byť opatrný/á?

- Keď v triede sedí niekto z priamo dotknutej skupiny → riziko, že bude nechcene „symbolickým hovorkyňou/hovorcom“
- Keď vyučujúca/vyučujúci necíti pripravenosť facilitovať náročnejšiu diskusiu alebo prípadné neempatické výroky
- Pri traumatických témach bez odbornej podpory

Tipy, ako stratégiu používať

- Používať výhradne skutočné, overené príbehy s cieľom zachovať dôveru, pravdivosť a úctu
- Pozvať si hosťku/hosta patriacu k nejakej z menšín (napríklad zorganizovať Živú knižnicu)
- V žiadnom prípade nikoho nenútiť zdieľať osobné skúsenosti. Dobrovoľnosť je zásadná.
- Pripraviť bezpečnú atmosféru vopred - Prevencia posmechu a zosmiešňovania
- Po príbehu vytvoriť dostatočný priestor na reflexiu: Čo som si vďaka príbehu uvedomil/a? Ako by som reagoval/a v danej situácii ja?
- Zdôrazňovať hodnoty rovnosti, rešpektu a dôstojnosti

Skutočný príbeh môže byť veľmi silný a poučný, ale musí byť citlivo vybraný, bezpečne zdieľaný a následne reflektovaný.

6. POMENOVANIE POCITOV

Popis:

Učiteľ/ka vyjadrí vlastné emócie a hodnoty v reakcii na vyslovený predsudok. Namiesto obviňovania hovorí o svojom vlastnom prežívaní: „Mrzí ma to, pretože...“ „Toto ma zasahuje, mám blízkych, ktorých sa to týka...“ Cieľom je vzbudzovať empatiu, dať príklad rešpektujúcej komunikácie a ukázať, prečo sú podobné výroky škodlivé.

✓ Výhody

- Budovanie dôvery
- Ukazuje ľudskosť vyučujúcich; posilňuje vzťah
- Rozvoj empatie u žiakov a žiačok
- Motivuje k sebareflexii
- Vhodné aj v komunikácii s dospelými, napr. kolegami aj dospelými
- Funguje ako model rešpektujúcej komunikácie

✗ Nevýhody

- Zraniteľnosť
- Nevhodné v nezrelých triednych kolektívoch
- Riziko eskalácie konfliktu
- Nie vždy vedie k pochopeniu
- Nie je vhodné pri každej téme
- Príliš osobné zdieľanie môže byť na škodu, napr. citlivé osobné údaje

Kedy je stratégia vhodná?

- V žiackych kolektívoch, kde funguje dôvera a vzťahy
- Keď predsudok nebol extrémne nenávisťný, skôr „nevedomý“
- Pri prevencii eskalácie emócií
- Keď chcem ako vyučujúca/vyučujúci ukázať príklad komunikácie založenej na rešpekte

Kedy byť opatrný/á?

- V kolektívoch, kde sú emócie zosmiešňované
- Keď mám podozrenie na úmyselné provokácie
- Ak téma ohrozuje Vaše súkromie a/alebo bezpečie

Tipy, ako stratégiu používať

- Popísať konkrétne správanie/komentár
- Pomenovať, ako sa v ňom cítite
- Vysvetliť, prečo je to problém
- Navrhnete nápravu / hranice

„Keď hovoríš, že gayovia sú divní, cítim sa smutne, pretože poznám ľudí, ktorých sa to týka a veľa im to ubližuje.“

Pomenovanie pocitov na jednu stranu nastavuje akceptovateľné hranice v rámci danej témy, no zároveň Vás robí zraniteľnými. Môže byť funkčná, ale je potrebné túto stratégiu používať s rozvahou.

7. PRERÁMCOVANIE KOMENTÁRA

Popis:

Učiteľ/ka preformuluje stereotypizujúci výrok či predsudok do slušnej, neutrálnej alebo všeobecnejšej podoby, prípadne ho prenesie do iného kontextu, aby ukázal/a jeho nezmyselnosť. Cieľom je ukázať chybu argumentácie bez priamej konfrontácie či ponižovania osoby, ktorá ho priniesla.

✓ Výhody

- Neútočný prístup
- Modeluje rešpektujúcu komunikáciu
- Poukazuje na zovšeobecňovanie a argumentačné chyby
- Rýchle riešenie situácie - Stačí krátka intervencia, nemusí prebehnúť dlhá diskusia.
- Pri nevedomých stereotypoch je veľmi účinná.

✗ Nevýhody

- Vyžaduje schopnosť okamžite reagovať
- Nutná dobrá znalosť témy, aby prerámcovanie nezavádzalo alebo nepôsobilo hlúpo
- Niektorí môžu cítiť potrebu vyhrotiť situáciu ďalej
- Môže pôsobiť zľahčujúco

Kedy je stratégia vhodná?

- Pri nevedomých stereotypoch napr. „Dievčatá sú technické antitalenty.“
- Keď chcem rýchlu, ale účinnú reakciu
- V triedach, ktoré sa rady chytia konštruktívneho humoru
- Keď chcem rozvinúť tému neskôr

Kedy nie je vhodná?

- Pri nenávistných a zraňujúcich výrokoch
- Ak obeť pôsobí zranene a cíti sa ohrozena

Keď je hovorkyňa/hovorca provokatér → potrebuje jasnejšie hranice

Tipy, ako stratégiu používať

- Upozornenie na zovšeobecnenie „Myslíš niektorí ľudia, nie všetci, však?“
- Obrátenie perspektívy: „Keby niekto povedal: ‚Všetci Česi kradnú‘, cítil by si sa dobre?“
- S humorom, ale nie zosmiešňujúco: „To je ako povedať, že každý, kto má okuliare, je génius. Bohužiaľ, vieme, že to neplatí.“
- Rozšírenie kontextu: „Každý človek má inú skúsenosť, nemôžeme to takto hádzať do jedného vreca.“
- Presmerovanie na otázku: „Čo ťa vedie k tomu myslieť si to? Máš konkrétny príklad?“

Prerámcovanie je rýchla a nenásilná stratégia, ktorá poukazuje na chybnú podstatu predsudku. Pri silne nenávistných výrokoch musí byť doplnená ráznym nastavením hraníc.

8. INDIVIDUÁLNY ROZHOVOR

Popis:

Učiteľ/ka sa mimo výučby porozpráva so žiačkou/žiakom (alebo kolegovstvom či rodičmi), ktorý vyslovil stereotyp/predsudok. Cieľom je porozumieť motivácii, nenásilne viesť k reflexii a podporiť pozitívnu zmenu. Môže byť realizovaný aj s osobou, ktorej sa výrok dotkol, alebo so všetkými aktérmi zvlášť, pokiaľ je to vhodné.

✓ Výhody

- Žiačka/žiak cíti, že niekoho zaujíma, čo sa s nimi deje
- Bezpečný priestor pre úprimnosť
- Mimo kolektív je menej prítomný rovesnícky nátlak
- Možnosť lepšie porozumieť motivácii
- Možnosť naozajstnej zmeny postoja - dialógom, nie trestom
- Možnosť podpory obete
- Je možné zachytiť, ak je niekto zranený a potrebuje starostlivosť

✗ Nevýhody

- Časová náročnosť rozhovorov, niekedy ich je treba zrealizovať viac
- Kolektív nevie, že prebehla nejaká intervencia
- Hrozba narušenia dôvery v prípade, že je rozhovor vedený necitlivé
- Žiačka/žiak môže byť uzavretá/ý alebo nedôverčivý/á
- Vyžaduje citlivú prípravu

Mindset NVC (Nenásilná komunikácia)

Za každým silným alebo útočným výrokom stojí nenaplnená potreba.

Učiteľ/ka sa snaží:

- pochopiť pocit a potrebu
- ponúknuť bezpečný dialóg
- viesť k uvedomeniu vplyvu slov

Možné otázky:

„Čo ťa viedlo k tomu, že si to povedal/a?“

„Ako si sa v tej chvíli cítil/a?“

„Čo by si potreboval/a, aby si sa cítil lepšie?“

„Ako si myslíš, že sa cítil/a ten druhý?“

Kedy je stratégia vhodná?

- Keď išlo skôr o impulz, nie úmyselnú nenávisť
- Ak je potrebné porozumieť pozadiu situácie
- Keď chceme posilniť vzťah a dôveru

Kedy nie je vhodná?

- Pri žiačkach a žiakoch, ktorí opakovane a vedome ubližujú
- Ak by žiactvo mohlo ohrozovať seba alebo ostatných → nutnosť zapojenia odbornej pomoci

Keď nie je možné zaistiť niekoho ďalšieho ako podporu, ak by bola potreba

Individuálny rozhovor umožňuje hlbšie porozumenie a nápravu. Musí však byť doplnený aj verejným nastavením hraníc, aby trieda videla, že škodlivé výroky majú následky.

ZAPOJENÍ TŘETÍ STRANY

Popis:

Učitel/ka přizve další odbornou nebo autoritní osobu ve škole, např. vedení školy, metodika/čku prevence, školního psychologa / speciálního pedagoga, třídního učitele, výchovného poradce. Může jít o konzultaci, společný rozhovor, intervenci ve třídě nebo odkaz na školní řád a zákonné rámce. Cílem je posílit bezpečí, pravidla a důslednost v řešení předsudečných a nenávistných projevů.

✓ Výhody

- Systémový přístup
- Upevňuje školní pravidla a hodnoty
- Odstranění pocitu, že je to osobní spor
- Oběti vidí, že škola stojí na jejich straně.
- Podpora pro učitele/ku → menší stres.
- Odborný přístup

✗ Nevýhody

- Ztráta autonomie učitele, může působit, že si neumím poradit sám/sama
- Žák/kyně to může vnímat jako „donášení“
- Někdy trvá, než se domluví termín a postup
- Může eskalovat konflikt
- Žák/kyně může mít nedůvěru vůči vedení

Kdy je strategie vhodná?

- Výrok nebo chování je opakované a závažné
- Jde o nenávistné útoky vůči konkrétní osobě/skupině
- Je potřeba uložit sankci či nastavit další kroky
- Učitel už vyčerpал své možnosti
- Jde o ohrožení bezpečí nebo duševního zdraví

Kdy být opatrný/á?

- Pokud lze situaci vyřešit rychle a bezpečně v rámci výuky
- Je-li žák/kyně schopen/schopna reflexe a učitel/ka má s třídou dobrý vztah

Tipy, jak strategii používat

„Toto je situace, která překračuje rámec mé kompetence. Ve škole máme pravidla, která zaručují bezpečí všem. Proto do toho zapojím metodika prevence a společně najdeme řešení.“

- ✓ jasné a profesionální
- ✓ bez studu nebo výčitek
- ✓ dává smysl celé třídě

Zapojení třetí strany upevňuje pravidla a bezpečí — ale musí být citlivě komunikováno, aby bylo vnímáno jako pomoc, ne jako trest za každou cenu.

SLOVO NA ZÁVER

Reakce na predsudečné či nenávistné výroky ve škole není jednoduchá. Každá situace vyžaduje citlivé rozhodnutí podle kontextu, bezpečí a možností učitele či učitelky. Důležité je však jedno, neignorovat podobné projevy a podporovat prostředí, kde se všichni mohou cítit respektovaně a bezpečně. Zároveň je důležitá potřeba hlídat si své hranice a psychické zdraví a nevyčítat si, pokud nezareagujete ve složité situaci ideálně. Není to jednoduché, ale dá se to naučit.

Škola má zásadní roli ve formování hodnot mladých lidí. Každý krok směrem k empatii, porozumění a respektu posiluje zdravé klima třídy i celé komunity. I malé reakce mohou mít velký dopad.

Výzva k akci

- Budme vzorem v komunikaci bez předsudků
- Podporujme dialog a kritické myšlení
- Věnujme se prevenci i dříve, než vznikne problém
- Využívejme spolupráci s metodiky prevence a odborníky z neziskových organizací
- Mysleme i na svoje bezpečí

Děkujeme, že přispíváte k bezpečnému a respektujícímu prostředí pro všechny žáky a žákyně!

SLOVO NA ZÁVER

Reakcia na nenávistné výroky či predsudky v škole nie je jednoduchá. Každá situácia vyžaduje citlivú intervenciu podľa kontextu, bezpečia a možností učiteľky či učiteľa. Dôležité je však jedno, neignorovať podobné prejavy a podporovať prostredie, kde sa všetci môžu cítiť rešpektovane a bezpečne. Zároveň je dôležitá potreba strážiť si svoje hranice a psychické zdravie a nevyčítať si, pokiaľ nezareagujete v zložitej situácii ideálne. Nie je to jednoduché, ale dá sa to naučiť.

Škola má zásadnú úlohu vo formovaní hodnôt mladých ľudí. Každý krok smerom k empatii, porozumeniu a rešpektu posilňuje zdravú klímu triedy i celej komunity. Aj keď to niekedy nemusí byť očividné, aj malé reakcie môžu mať veľký vplyv.

Výzva do akcie

- Spravme si revíziu vlastných, nevedomých predsudkov a stereotypov
- Budme vzorom v komunikácii bez predsudkov
- Podporujme dialóg a kritické myslenie
- Venujme sa prevencii skôr, než vznikne problém
- Využívajme spoluprácu s metódičkami prevencie a ľuďmi s odbornosťou z neziskových organizácií
- Myslite aj na svoje bezpečie

Ďakujeme, že prispievate k bezpečnému a rešpektujúcemu prostrediu pre všetky žiačky a žiakov!